

Barnens Beppe, allas pappa

Av KLAS GUSTAFSON

I början av september 1968 kommer en reporter från Aftonbladet till Mariefred, där pågår inspelningen av TV-serien "Här kommer Pippi Långstrump". På en skuta i hamnen möter reportern Beppe Wolgers, klädd som Efraim Långstrump, kapten på skeppet Hoppetossa. TV-seriens Pippi, nio-åriga Inger Nilsson, klänger på hans rygg. Runt dem sorlar en hoper barn.

– Gör du dig till Beppe? Ställer du dig in hos barnen bara för att tjäna pengar? frågar reportern.

Det enklare än så, det är vanlig psykologi. Beppe Wolgers svarar med sagan om sig själv:

– Det var en gång en liten pojke som var tjock och som stammade. Som alla retade... Och som bestämde sig för att han, när han blev stor, skulle försöka göra alla barn glada. Idag omger han sig med barn och tycker om dem och lär av dem.

En pojke som var tjock och som stammade och som växte upp utan en egen pappa blev på 1970-talet hela Sveriges fadersfigur: dockpappa i TV, Pippi Långstrumps pappa, farsan Baloos svenska röst, Gud Faders ställföreträdare i filmen "Hugo och Josefin". Självägnade Beppe Wolgers ett liv åt att vårda sitt inboende barn.

STORÖGD, NAIV OCH BARNSLIG kallades han redan vid författardebuten år 1953 med diktsamlingen "Jag sjunger i skon". Beppe Wolgers skrev visor om hästar och hundar och okända djur, han klappade humlor på revyscenen, men det tog många år innan han vände sig direkt till barnpubliken.

Beppe Wolgers blev först känd som en oberäknelig poet i nöjeslivet, utskälld för sina obegripliga slagertexter och för sitt deltagande i de ohysade "Skäggens" TV-program. Ändå blev han det självklara valet till rollen som trädgårdsmästare Gudmarsson i filmen "Hugo och Josefin", 1967. Regissören Kjell Grede fann hos Beppe Wolgers ett barn i en stor mans kropp, just det som rollen krävde.

Filmen är löst baserad på Maria Gripes tre böcker om barnen Hugo och Josefin, författaren och regissören arbetade fram ett manuskript med plats för improvisation. Innan rollerna besatts var det ännu en öppen fråga om trädgårdsmästaren Gudmarsson skulle vara Hugos morfar eller morbror, skådespelarens ålder fick fälla avgörandet.

"När det blev bestämt att Beppe Wolgers skulle göra rollen, blev det alltså en morbror – men en mycket annorlunda morbror. Valet av en så färgstark person medförde också att Josefins pappa inte fick vara

med annat än som röst. Filmen skulle tippa med två dominerande manspersoner”, skriver Maria Gripe i en återblick.

Beppe Wolgers medverkan förändrade alltså förutsättningarna, i en film med bara en handfull karaktärer är han den ende vuxne mannen. Josefins pappa har förpassats till sitt arbetsrum och blivit en frånvarande far. Gudmarssons närvaro är desto större, barnet Josefins uppfattar honom som Gud Fader själv. I de vuxnas ögon är han däremot en oansvarig slarver, Josefins mamma förebrår honom för att inte vilja bli vuxen. Det hade hon lika gärna kunnat säga till verklighetens Beppe Wolgers. I sin rollgestalt fann han ett alter ego.

– Rollen låg nära hans person, han behövde inte sträcka sig särskilt långt, säger regissören Kjell Grede.

ROLLEN SOM DEN GODE och undflyende trädgårdsmästaren bidrog till att förändra synen på Beppe Wolgers. Hösten därpå etablerade han sig på allvar som Barnens Beppe. Samma vecka som Aftonbladets reporter mötte honom som Pippis pappa i Mariefred hade Sveriges enda TV-kanal börjat sända den nya, svartvita barnprogramserien ”Godnattstunden”.

Ulla Berglund hade som nybliven producent på barn- och ungdomsredaktionen fått uppdraget att skapa en månadslång serie för barn i förskoleåldern. Hon ville gärna ha med Beppe Wolgers, hennes egen idol. Han nappade direkt.

När Ulla Berglund och scenografen Bernt Franckie träffade Beppe Wolgers för att prata om programserien föddes idén om den stora sängen där Beppe skulle ligga och prata med dockor. Bernt Franckie gjorde ritningen till en väldig bädd med sänghimmel och hög gavel med skåp och luckor. Dockorna tillverkade han av gummibollar och flörtkolor, garn och tyg. Beppe kläddes i vid flannelnattskjorta och blåblommig luva.

– Det här var 68, en stor skäggig farbror som ligger i en säng och leker med dockor, bara det var ju sensation! säger Ulla Berglund.

Hyllningarna startade redan efter första programmet. Expressen skrev om barnens nya favorit: ”Beppe pratade och lekte med alla grejorna precis som alla ungar gör när de egentligen ska sova. Så den godnattstunden gick hem direkt hos dem.” Senare utsåg Expressens läsare ”Godnattstunden” till Årets TV-program för barn- och ungdom.

Åren 1969-74 producerades ytterligare fyra programomgångar, nu inspelade i färg. Beppe Wolgers skrev manus, men månade om det spontana och omedelbara, ofta var det första tagningen som användes.

– Han hade inte sönder sakerna genom att peta i detaljer, säger Ulla Berglund.

Hela idén till docksamtalen i ”Godnattstunden” kommer från Beppe Wolgers egna barn, som när de första programmen spelades in var mellan 7 och 3 år.

– Han var ju en vänlig själ med barnen, sa aldrig ett ont ord till dem. Om det fanns någon uppfostran var det jag som fick stå för den, säger hustrun Kerstin Wolgers.

I "Godnattstunden" framstod Beppe Wolgers som en sådan pappa många 70-talsbarn saknade, en som hade tid att lyssna, var varm och pålitlig, om än disträ på vuxna människors vis – varenda gång somnar han ifrån Sigrid på pottan för att strax väckas av hennes "färdig!". Det var tryggt och rituellt, men inte bara rart. Bilden av den gode mannen i den stora sängen lurar lätt minnet.

– Programmen är inte okomplicerade. De skildrar barnens utveckling, handlar om känslor, relationer, rädslor. De handlar mycket om törsten efter gemenskap och kärlek, menar dockmakaren Bernt Franckie och beskriver programmen som rätt realistiska, om än klädda i fantasidrätt, "en bra kombination när man vill få folk att titta och lyssna".

Två av dockorna speglade var sin sida av Beppe Wolgers egen personlighet: den sanningssägande upptågsmakaren Busan och den självutplånande tvivlaren Hungran, konstnärssjälen vars sorg är svart som en vidbränd köttbulle.

BEPPE WOLGERS VAR NIO ÅR när hans egen far dog, han flydde till en fantasivärld av matinéfilm, jazz och lyrik. Som barn blev han retad för sin tjockhet och sin stamning, under ungdomsåren hänad för sitt utanförskap. Han skydde vuxenlivet och dess likgiltighet. Han hade egentligen ingen längtan tillbaks till den egna barndomen, det var snarare oändligheten han dyrkade, "en saga om det oavslutade". Precis som Pippi tycks han ha ätit krumelurpiller för att inte bli stur.

Han hyllade fantasin, månade om de små tingen, värnade om den nyttiga onyttan. "Förvånas mera! Häpna mera!", skriver den 18-åriga Beppe Wolgers i brev till en vän, men han inser att det inte är enkelt att förena barnets öppna sinne med det vuxna livets krav:

"Det blir väl som en vuxens längtan, att som vuxen röra vid livet som ett barn – storögt och piggt och så smekande varmt, så roligt, så upptagen av stunden – men med en vuxens förstånd och känslor, med en vuxens ansvar och bedömning – med stora människans själ. Men det är svårt, oerhört svårt."

Den amerikanska reformpedagogen Helen Parkhursts intervjubok "Barn berättar om sig själva" från 1953 blev en stor bekräftelse på Beppe Wolgers egna tankar om barndomens betydelse. Helen Parkhurst skriver att barnet sluter sig kring sina hemligheter och förblir gåtfullt. Som på en lök kan lager efter lager skalas av, men den innersta kärnan behåller barnet för sig själv.

– Långsamt förstod jag, att den som förnekar barnet i sig faktiskt går ut i en öken. Jag såg att barn alltid ställer de rätta frågorna, de som är viktiga. Att barn är rättvisa, har kärlek. Och så har de ett besynnerligt förhållande till sanningen, sade Beppe Wolgers i en tidningsintervju, när han i 50-årsåldern såg tillbaks på sitt liv.

I texten till visan "Det gåtfulla folket" har han beskrivit barn som ett eget folk, bosatt i ett främmande land. Författaren Lennart Hellsing, som i stället ville betona det som barn och vuxna har gemensamt, gav honom i boken "Tankar om barnlitteraturen" en tillrättavisning: "Av en charmfull visa har det blivit en pedagogisk halvsanning."

– Jag ville ju som alla andra bli vuxen och klok. Först trodde jag att

det var något fel på mig, på mitt envisa sätt att hålla fast vid barnet i mig. Andra "gick vidare", bara jag tycktes evigt fascinerad av barn, min egen barndom, upplevelserna i den, sade Beppe Wolgers i tidningsintervjun.

HAN ÄGNADE ETT LIV åt att försöka bevara en flyktig förnimmelse från barndomens främmande land, den lycka han bestulits, eller som han själv förskingrat i oförstånd. I en av sina memoarböcker skriver Beppe Wolgers om det vuxna livets intrång i barnets värld:

"Vem var det som plattade till de äkta mattornas tunnlar där vi skjutsade in våra bilar? Vem skrek åt oss att inte tävlingspinka över häcken? Vem var det som lyfte oss undan från alla regnpölar där vi hoppade som vansinniga?"

Kerstin Wolgers levde och arbetade med Beppe Wolgers i 25 år. Hon beskriver den naiva upptäckarglädjen och det lekfulla allvaret som hans främsta tillgångar:

– Han lurades inte. Han gullade inte. Han hade barnet i sig och det var hans lycka, utan det var livet inte värt att leva. ❖